

MOHSANA

Mouvement haïtien de sauvetage national

Manifès

refondasyon eta-nasyon an

Pou yon Ayiti souverèn, pwospè,
enklizif epi estab

www.mohsana.net

Preamble

Ayiti jodi a ap fè fas ak defi majè: enstabilite politik, ensekirite jeneral, enpinite, koripsyon, resesyon ekonomik, povrete ekstrèm, risk sismik ak degradasyon anviwònman-tal. Depi plizyè deseni, konvilsyon sosyal ak politik yo ap trennen peyi a san rete vè labim ak kaos.

Premye faktè majè kriz estriktirèl k ap afekte Ayiti jodi a se malfomasyon konjental Eta ayisyen an, pwosesis ki te mennen nan nesans li a se te yon konsekans ki pa t chèche nan aksyon elit politik kolonyal yo, kote entansyon orijinal yo pa t pou fonde yon peyi, men yon pwotektora.

Malfomasyon konjental sa a bay jèn Eta ayisyen an prensipal defo li yo: li fè li yon Eta anti-nasyonal, seksist, fèb, despotik, represif, korwonpi epi predate.

Anplis, elit ayisyen yo te konstwi nouvo Eta a sou ruin ak sann Saint-Domingue. Fuit kapital yo, teknoloji ak konpetans, akòz lagè endepandans ak devastasyon li yo, izolman nouvo Eta a, ostilite ak sabotaj gran pisans kolonyal ak esklavajis epòk la yo, mank preparasyon elit politik yo ak ti baz rekritman yo, reprezante tout obstak pou konstwi yon Eta modèn an Ayiti.

- ▶ Yon seri kriz ekonomik ak finansye, depresiasyon goud la ki se rezilta enflasyon, «ranson» endepandans lan, presyon ak agresyon puisans oksidantal yo (Almay, Angletè, Espay, Frans) k ap reklame endemnitie pou sitwayen yo, koripsyon jeneral, kontrebann, kolizyon ant komèsan etranje ak gwo fonksyonè yo pou piye Trezò piblik la, san bliye rivalite nan mitan oligachi militè a, tout sa te kontriye nan dezentegrasyon konplè double mono-

pol kontrent fizik la ak fiskalite a ki te mennen nan okipasyon ameriken 1915 la.

- Okipasyon ameriken ant 1915 ak 1934 te kreye ilizyon yon Eta modèn an Ayiti ki te pèmèt li okipe, kontwole ak òganize espas terityoral li, genyen resous endispansab pou bon fonksyònman li, respè obligasyon li yo sou plan entèn tankou ekstèn, ak reyalizasyon gwo travay piblik. Men pwogrè sa yo pa t reziste ak efè konbine eksplozyon demografik la, katastwòf natirèl yo, chanjman sosyal yo ak pwosesis bidonvilizasyon ak riralizasyon gran vil yo nan ane ki vini apre yo.
- Monopolizasyon tout sant desizyon yo pa «boujwazi Eta» milat la, parese, enpwodiktif, edonist epi venal; modèl dominan akimilasyon baze sou kaptasyon lajan lwaye (agrikòl, komèsyal, monetè, ekstraktif) atravè spekilasyon, sabotaj konpetisyon, fabrikasyon monopol komèsyal; kontinye pratik neyopatrimonyal yo tankou nepotis, koripsyon, pèsonalizasyon pouvwa a ak kontwòl yon ti gwoup sou machin leta a, tout sa te presipite ankò fayit Eta a. Nan sistèm politik antidemokratik sa a, kriz la, koudeta a ak masak dirijan yo konstitye vrè mekanis altènans politik, olye eleksyon yo ki pa pi plis pase prim pou vyolans ak distribisyon lajan sal.

Pita, koripsyon jeneral, kontrebann ak trafik zam ak dwòg nan pi wo nivo Eta post-divalyeris la akselere pwosesis dekonpozisyon aparèy represif ak administratif li yo. Eta neyokolonyal ayisyen an te vit tounen yon nako-Eta.

Elit ekonomik ak politik ayisyen yo, ansanm ak kominote entènasyonal la, yo tout se ko-responsab dezast sa a.

Devan efondman Eta a, kriz ekonomik la, dezatikilasyon sosyete a ak ega rman elit yo, kisa pou nou fè?

Mouvman an

- ▶ Mouvman Ayisyen Sovtaj Nasyonal (MOHSANA) se yon apèl jeneral pou mobilizasyon kolektif pou depase dife-rans klas sosyal, koulè ak sèks, menm jan ak divizyon relijye, ideyolojik ak politik yo, pou leve, kolektivman, defi moman an.
- ▶ MOHSANA ap lanse apèl bay kolektivite a, fòs vivan ak entèg peyi a, pou sovtaj nasyonal la. Li fè dyaspora a yon atou majè pou kontribisyon desizif fanm yo, gason yo ak jenès Ayiti a nan emèjans nouvo Eta-nasyon an.
- ▶ MOHSANA se yon ak lafwa nan pwojè orijinal pou fè Ayiti yon tè libète, opòtinite, solidarite, jistis ak bonè pou chak Ayisyèn ak chak Ayisyen nan peyi a ak nan dyaspora a.
- ▶ MOHSANA, sepandan, pa vize pran pouvwa a; li aspire pito enfliyanse òganizasyon sosyete sivil la yo epi oryante politik piblik yo pou rive nan yon nouvo Ayiti.
- ▶ MOHSANA pwopoze solisyon konkrè pou yon sovtaj nasyonal baze sou pwosperite, souverènte, solidarite, Eta de dwa, bon gouvènans ak patisipasyon sitwayen.

Etap yo

MOHSANA pwopoze yon fèy wout ki baze sou sèt aks refòm.

1. Sekirite ak otorite Eta a

Retabli Sekirite ak Otorite Eta a

Bay Eta a yon aparèy represif otonòm, ajil ak efikas, ki kapab garanti double monopol li sou vyolans fizik ak fiskalite. Ranfòse dispozitif defans nasyonal yo. Mennen yon efò lagè kont ensekirite epi bati nan milye rural ak milye iben kominote ki gen sekirite. Veye sou pwoteksyon ak reparasyon viktim yo.

2. Gouvènans politik

Renouvle gouvènans Politik la

Mete an plas yon gouvènans tranzisyon ki baze sou konpetans ak pi wo valè etik yo (entegrite, lwayote anvè repiblik la, jistis, respè dwa ak diyite moun), ak yon manda limite pou restore lòd piblik, pirifye espas politik la epi mete baz refondasyon Eta-nasyon an. Ranfòse dispozitif rann kont yo ak mekanis kontwòl yo. Kreye yon tribinal espesyal anti-koripsyon epi ankouraje yon nouvo lidèchip ayisyen.

3. Enstitisyon nasyonal

Ranfòse Enstitisyon Nasyonal yo

Rekonstriksyon ak modènize administrasyon piblik la, lite kont koripsyon ak enpinite, epi libere Eta a de depandans li parapò a èd eksteryè. Refòme fòs sekirite enteryè yo. Revize epi aplike estrateji nasyonal sekirite a, nan konpozan ransèyman, prevansyon, siveyans, alèt

ak represyon li yo. Mete an plas Konsèy Nasyonal Sekirite ak Defans (KNSD), Ajans Nasyonal Entelijans (ANI), pake nasyonal espesyalize nan zafè anti-gang, tribinal espesyal, elatriye.

4. Eta de dwa

Ranfòse Eta de dwa a

Finalize revizyon Konstitisyon an pou ranfòse separasyon pouvwa yo, garanti endepandans jistis la epi mete an plas mekanis kontwòl manda politik yo. Finalize refòm lejislatif yo, kontinye lit kont koripsyon ak lite kont enpinitè. Ranfòse lit kont trafik zam, dwòg ak minisyon.

5. Otodeterminasyon ak inite nasyonal

Reafime otodeterminasyon nou epi konstwi inite nasyonal

Mete fen nan titèl etranje ak enjeyans yo, redefini relasyon ak patnè etranje yo sou baz respè mityèl ak non-enjeyans. Refòme èd piblik pou devlopman. Envesti nan souvèrènte alimantè ak souvèrènte nimerik. Òganize yon gwo konferans nasyonal pou defini ansanm yon nouvo kontra sosyal. Ankouraje jistis tranzisyonèl epi mete an plas yon komisyon verite ak rekonsilyasyon pou trete enjistis pase ak aktyèl yo. Galvanize angajman dyaspora ayisyen an nan pwojè sovtaj nasyonal sa a. Valorize epi pwoteje idantite ayisyen an. Valorize kilti ak zèv ayisyen yo. Valorize patrimwàn materyèl ak imateryèl Ayiti a. Mete an plas mezi ki vize prevni oswa reponn ak vyolans seksyèl, asèlman ak diskriminasyon kont fanm ak tifi yo. Respekte kota minimal 30% fanm nan pozisyon desizyon ak lidèchip yo. Pwoteje popilasyon depase andedan yo ak moun ki depòte soti aletranje kont tout move tretman fizik, sikolojik ak diskriminatwa epi respekte dwa yo pou yo viv nan diyite.

6. Jenès

Mobilize epi fòmè jenès ayisyen an

Mobilize jenès ayisyen an avèk pwogram fòmasyon, kreyasyon ak antreprenorya nan sektè nevrajik lavi nasyonal la: resansman ak idantifikasyon popilasyon an, resansman kadastal, inovasyon teknolojik, sekirite sibènètik ak entelijans atifisyèl, pwomosyon kilti ayisyen an, agwo-endistri, elatriye. Envesti nan edikasyon kalite pou tout moun.

7. Ekonomi

Konstwi yon ekonomi rezilyan epi pataje richès la

Kase ak pratik ekonomi rante a, relanse pwodiksyon lokal, ankouraje investisman lokal ak dyaspora a, sipòte antreprenorya, diversifye ekonomi a epi ranfòse finans piblik yo. Devlope pwogram espesifik ankadreman ak sipò pou òganizasyon peyizan yo, “madan sara” yo, komèsan nan sektè enfòmèl la yo. Envesti nan agrikilti, endistri manifakti ak atizana pou relanse pwodiksyon nasyonal la epi redwi depandans parapò a enpòtasyon. Akonpaye jenès ayisyen an nan inisiyativ antreprenoryal li yo. Ranfòse enfrastrikti nasyonal yo nan rekonstriksyon wout, bay aksè a elektrisite ki baze sou enèji renouvlab (solè, idwoelektrik). Pwosede a yon gwo refòm fiskal. Kontwòle epi diminye enflasyon an. Ranfòse monnen nasyonal la epi redwi depandans peyi a vizavi dola ameriken nan pou tranzaksyon lokal yo. Adopte epi fè respektè lwa sevè ki regile eksplwatasyon min, forè ak dlo, nan asire ke benefis yo sèvi prensipalman popilasyon ayisyen an. Kreye yon Fon souvren reparasyon ak rekonstriksyon apati rekiperasyon “ranson” endepandans lan, restitasyon lajan ki te volè nan kès Bank nasyonal Ayiti a 17 desanm 1914, lajan ke yo sezi nan krim òganize transnasyonal, jele byen moun ki gen men yo nan dezaz

ayisyen kontanporen an, elatriye, pou pran swen viktim vyolans ame, òganize akèy ak sipò pou deplase anndan yo ak moun ki depòte soti aletranje.

Konklizyon

Sovtaj Ayiti a pa pral sòti ni nan etranje ni nan yon mirak, men nan yon angajman kolektif sitwayen ak sitawayèn yo epi yon volonte politik fèm elit ayisyen yo.

Manifès sa a se yon apèl pou aksyon pou rekonstriksyon yon Eta-nasyon pou yon Ayiti lib, pwospè, endepandan epi fyè de eritaj li.

Pèp ayisyen an ap tann sèlman ou pou rekonekte ak lespri fondatè revolisyon li a epi ekri yon nouvo chapit nan istwa li, ak lèt diyite, pwosperite, ekite, solidarite ak esperans. Kisa w ap tann?

Manifès

refondasyon eta-nasyon an

www.mohsana.net